

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عفت مادر و تربیت فرزندان

کبری کریمی

عفت مادر و تربیت فرزندان

مؤلف: کبری کریمی

ناشر: عاصم

صفحه آرایی: واحد هنری انتشارات عاصم

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۸

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۰-۲۹-۶۷۹۷-۶۲۲-۹۷۸

قیمت روی جلد: ۲۵۰/۰۰۰ ریال

سرشناسه: کریمی، کبری؛ ۱۳۵۹-

عنوان و نام پدیدآور: عفت مادر و تربیت فرزندان؛ مؤلف: کبری کریمی

مشخصات نشر: تبریز: انتشارات عاصم، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۱۵۸ ص

شابک: ۰-۲۹-۶۷۹۷-۶۲۲-۹۷۸ :

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: تربیت فرزندان-- نقش مادر

موضوع: (Muharibah Islamic law)

موضوع: مادر-- تربیت فرزند

موضوع: (Muharibah Islamic law, Sunnites)

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ م ۸۳/۵/ BP1۹۶

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۷۷

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۰۷۴۷۱

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب اعم از چاپ، کپی، تکثیر، ذخیره در

سیستم‌های بازیابی محفوظ است.

مؤکز پخش: نشر عاصم: ۰۹۱۴۵۸۷۳۴۵۲

پست الکترونیک ناشر: nashre.aseem@gmail.com فروش اینترنتی کتاب: www.aseembook.ir

تقدیر و تشکر

[از باب روایت نورانی «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق»]

این جانب از کلیه اشخاصی که در به ثمر رساندن این پژوهش مرا یاری نمودند، کمال تقدیر و تشکر دارم.

همچنین به طور ویژه از «سرکار خانم نوروزی» و «سرکار خانم بختیاری» که در این پژوهش مرا یاری رسانده‌اند کمال تقدیر و تشکر را دارم.

تقدیم به:

این اثر پژوهشی، تقدیم به پیشگاه با عظمت و نورانی دخت نبی مکرم اسلام حضرت «فاطمه زهرا(س)» آن که الگویی مادران و دختران در تمامی ابعاد زندگی به ویژه مسئله حجاب و عفاف بوده و هست و فرزند گرامیش آن که بشریت منتظر پاکي و عفاف جامعه به دستان مبارکش می باشد تقدیم می گردد.

پیشگفتار

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزُوجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا»؛

«ای پیامبر به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو (هنگام خروج از منزل چادرهای خود را بپوشند. این کار برای این که (به عفت و پاکدامنی) شناخته شوند و مورد آزار و اذیت قرار نگیرند بهتر است (و اگر تا کنون خطا و کوتاهی در زمینه عدم رعایت حجاب از آن‌ها سر زده است) خداوند همواره آمرزنده رحیم است.»^۱

در اسلام مسأله عفت در مباحث اخلاقی برای زن و مرد مطرح شده ولی تکیه بیشتر آن روی زنان است. چیزی که موجب تربیت صحیح فرزندان ما می‌شود در وهله‌ی اول مربوط به عفت مادر می‌باشد، یعنی مادر باید از خود شروع کند و به تمام ارزش‌ها و احکام الهی پایبند باشد و از شهوات و آلودگی‌ها خود را دور نگه دارد.

مادر محور اصلی زندگی فرزند است و نخستین انتقال دهنده اثرات ذهنی، فردی و اجتماعی می‌باشد.

بنابراین اگر مادری می‌خواهد فرزندان با عفت تربیت کند باید بداند که چگونه می‌تواند نقش عفت را در آنها درونی کند. به عبارت دیگر باید به ابعاد عفت واقف باشد که چگونه و با چه روش تعلیمی می‌تواند به فرزندان خود اثرات مثبت عفت و خطرات بی‌عفتی را آموزش دهد و این گوهر گرانبها را در وجودشان به ودیعه گذارد. آنچه به نظر می‌رسد و می‌تواند تا حدودی به این سؤالات پاسخ دهد از قبیل: عقیف بودن مادر، تغذیه حلال، کنترل شهوت، تأثیر دوستان و همکلاسی‌ها، الگو برداری از شخصیت مهم در اسلام، آگاهی در روابط آنان و بسیاری مواردی دیگر.

فهرست

پیشگفتار.....	۷
مقدمه.....	۱۳

فصل اول: مفهوم شناسی

۱- نقش.....	۲۳
۲- عفت.....	۲۴
۳- مفهوم شناسی حجاب.....	۲۴
رابطه عفاف و حجاب.....	۲۵
۴- مادر.....	۲۷
۵- تربیت.....	۲۷
۶- فرزندان.....	۲۸

فصل دوم: ضرورت عفت از منظر آیات و روایات

گفتار اول: جایگاه عفت:.....	۳۱
فطری بودن عفاف.....	۳۲
الف. آیات.....	۳۴
ب. روایات.....	۳۸

۴۰	ج. عقل.....
۴۰	د. سیره‌ی عملی عقلاء.....
۴۰	گفتار دوم: دلیل قرآنی بر ضرورت عفاف.....
۴۱	۱. عفاف مردان.....
۴۲	۲. عفاف بانوان.....
۴۴	۳. عفاف در خانواده.....
۴۶	۴. عفاف جوانان.....
۵۰	گفتار سوم: دلیل روایی بر ضرورت عفت.....
۵۱	۱. پاکدامنی.....
۵۲	۲. ضرورت حجاب و عفاف و پاک‌زیستی.....

فصل سوم: ابعاد و عوامل ایجاد و تقویت کننده عفت

۶۴	گفتار اول: ابعاد عفت.....
۶۴	۱. عفت در ظاهر و پوشش.....
۷۰	۲. عفت در گفتار.....
۷۳	۳. عفت در رفتار (نگاه).....
۸۲	گفتار دوم: عوامل ایجاد و تقویت کننده‌ی عفت.....
۸۲	۱. تقویت ایمان.....
۸۳	۲. شناخت خود.....
۸۴	۳. همنشینی با افراد با حیا (نقش دوستی و معاشرت).....
۸۶	۴. توجه به برکات حیاء و عواقب بی‌حیایی.....
۸۷	۵. وراثت.....
۸۹	۶. محیط.....
۸۹	الف) محیط خانه و خانواده.....
۹۱	ب) محیط اجتماع.....
۹۳	ج) محیط جغرافیایی.....

فصل چهارم: آثار و مصادیق عفت

- گفتار اول: آثار عفت و بی‌عفتی..... ۱۰۰
- اثرات عفت..... ۱۰۰
- الف: آثار فردی عفت..... ۱۰۰
- ب: اثرات اجتماعی عفت..... ۱۰۳
- آثار بی‌عفتی..... ۱۰۴
- الف) آثار دنیوی..... ۱۰۵
- ب) آثار اخروی بی‌عفتی..... ۱۰۶
- گفتار دوم: مصادقهایی از زنان و مردان عقیف در تاریخ گذشته و عصر حاضر..... ۱۰۸
- زنان و مردان عقیف در تاریخ گذشته..... ۱۰۹
۱. عفت حضرت یوسف علیه السلام..... ۱۰۹
۲. عفت حضرت مریم علیها السلام..... ۱۱۰
۳. عفت حضرت فاطمه علیها السلام..... ۱۱۰
- مصادقهایی از زنان عقیف در تاریخ معاصر..... ۱۱۱
۱. پیام بانو مجتهده امین (صاحب تفسیر مخزن العرفان به دختران)..... ۱۱۱
۲. امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشريف در کنار جنازه بانوی با عفت..... ۱۱۱
۳. فریاد دختر با حجاب در کشور ضد دین..... ۱۱۲

فصل پنجم: نقش مادر در ایجاد و حفظ عفت

- گفتار اول: مادر بعنوان عامل مؤثر در ایجاد عفت و مراقبت از عفت..... ۱۱۷
- نقش مادر در ایجاد عفت..... ۱۱۸
۱. قبل از تولد:..... ۱۱۸
۲. زمان بارداری..... ۱۲۱
۳. بعد از تولد..... ۱۲۲
۴. کودکی..... ۱۲۳
۵. نوجوانی..... ۱۲۴

۱۲۶	..... جوانی	۶
۱۲۷	..... نقش مادر در عفت دختر جوان	
۱۲۷	..... ۱. بالا بردن سطح آگاهی جوان:	
۱۲۸	..... ۲. الگو سازی مناسب	
۱۲۸	..... الف. خانواده (مادر)	
۱۲۹	..... ب. معلم	
۱۳۲	..... گفتار دوم: توصیه‌های اسلام به مادران در مورد عفت	
۱۳۲	..... ۱. ازدواج	
۱۳۴	..... ۲. مربی دختران	
۱۳۵	..... ۳. تفهیمها	
۱۳۹	..... ۴. تعدیله‌ها و تحملها	
۱۴۳	..... نتیجه گیری	
۱۴۹	..... فهرست منابع:	

مقدمه

مادر به عنوان محور اصلی زندگی دختر، عمده‌ترین نقش را درباره‌ی او ایفا می‌کند در همه‌ی فرهنگ‌ها مادر نخستین کسی است که دختر از او سرمشق می‌گیرد و از او نخستین اثرات ذهنی را کسب می‌کند. برای دختر، مادر همه چیز است که موجبات آرامش و رفاه نسبی او می‌شود و به دلیل همانند بودنش می‌تواند نفوذ بیشتری بروی داشته باشد و مادر، آموزنده‌ی درس عفت و تقوا، عبادت و خلوص، پاکی و خداترسی برای دخترش می‌باشد نقش الگوئی او برای دخترش آن چنان است که آثار نیک رفتار برای مادام‌العمر در ذهن او باقی می‌ماند. در او خیرخواهی و خیراندیشی نسبت به دیگران و شاکله و جودی او از هر جهت بوجود می‌آورد.

بر این اساس که تصویر شد «نقش عفت مادر» در تربیت دختر اگر با معیارهای تقوا و فضیلت همراه باشد نقطه حیاتی و مرکزی جامعه آینده کلید می‌خورد.

برای پرورش فرزندان صالح و شایسته به خصوص دختر در درجه اول، پرورش دهنده و مربی او، باید از خصوصیات ویژه‌ای برخوردار باشد تا از آغوش پاک و از محیط سالم زندگی برخوردار باشند و این گلهای قشنگ و آراسته و امیدبخش (فرزندان) برای جامعه پرورنده شوند.

هدف اصلی این کتاب، آگاهی از نقش عفت مادر در تربیت دختر، از دیدگاه اسلام، روان‌شناسی و علوم تربیتی است و این که مادران عقیفه تا چه اندازه در تربیت دختران اثر گذارند و چگونه می‌توانند از دختران خود، مادرانی شایسته را پرورش و تحویل جامعه دهند.

بی‌تردید، اگر مادران به نقش مهم خود در تربیت فرزندان به ویژه دختران آگاه باشند و از شیوه‌های سازنده در این زمینه بهره‌گیرند می‌توانند افرادی شایسته و مفید را تعلیم و تربیت کنند.

طبیعی است با تحقق بخشیدن به عفت دختران، بسیاری از مشکلات اجتماعی که امروزه تا حد زیادی وبال جوامع شده است، رفع خواهد شد؛ زیرا بیشتر ناهنجاری‌ها و نابسامانی‌های اجتماعی در جهان کنونی ناشی از بی‌توجهی مادران به وظایف خود و آشنا نبودن آنان با روش درست تربیت فرزندان است. لذا از مهم‌ترین ضروریاتی که در این کتاب به آنها می‌پردازد عبارتند از:

۱- شناخت مادران نسبت به مسئله عفاف:

۲- آگاهی مادران از تفاوت بین حجاب و عفاف

۳- پرداختن به موضوع عفت به طور مستقل

۴- پی بردن به ابعاد عفت

موارد یاد شده از ضرورت‌های این کتاب است.

حجاب و عفاف به عنوان دو ارزش در جامعه‌ی بشری و بویژه جوامع اسلامی مطرح بوده و هست. این دو واژه در کنار هم به کار برده می‌شوند و در نگاه اول به نظر می‌آید هر دو به یک معنا باشند. اما با جستجو در متون دینی به تفاوت آن‌ها پی می‌بریم. در قرآن کریم خداوند متعال عفت را از صفات مؤمنین شمرده و چهار بار از ریشه‌ی عفاف استفاده شده است.

درباره‌ی موضوع «نقش عفت مادر در تربیت دختر» مستقلاً کتابی نگاشته نشده است. لیکن تألیفاتی از واژگان کلیدی آن یعنی نقش، مادر، تربیت - برای دختران و غیره نگاشته شده که در این کتاب‌ها به موضوع عفت به طور کلی پرداخته‌اند و در خصوص نقش عفت مادر در تربیت دختر به صورت مختصر و گذرا صحبتی به میان آورده‌اند.

یکی از دغدغه‌های اصلی والدین تربیت فرزندان به خصوص دختران است.

و در تربیت آنچه بیش از همه نمود دارد، عفت می‌باشد که خود مفهوم گسترده‌ای دارد و همه ابعاد تربیت را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. عفت یعنی «خود نگهداری در قلمرو شهوات و خواسته‌های نفسانی»^۱

در این جا مادر که از جنس دختر است نقش تربیتی‌اش مؤثرتر می‌باشد. به همین خاطر باید به نحوه‌ی نقش آفرینی عفت خود در زمینه‌ی تربیت دخترش آگاهی بیشتر پیدا کند که یکی از راه‌های آن مطالعه و آگاهی از رهنمودهای دینی است.

کتاب‌هایی که مورد مطالعه قرار گرفته عبارتند از:

۱- کتاب سازندگی و تربیت دختران از آقای دکتر علی قائمی که چاپ هشتم بهار ۱۳۸۷ از انتشارات انجمن اولیاء و مربیان تهران منتشر شده است این کتاب دارای ۳۷۱ صفحه و یازده بخش و هر بخشی از آن حداقل دارای ۳ فصل است که بعضی از بخشهای آن به ۶ فصل هم می‌رسد. بخش اول کتاب مربوط به مسأله زنان در دوران‌های مختلف می‌باشد و در بخش دوم تا نهم کتاب مربوط به تربیت دختران در عرصه‌های گوناگون (عبادی - اجتماعی - حقوقی - اخلاقی و...) است بخش دهم به تربیت دختر در مراحل مختلف

۱. حسین، مهدی زاده، پرسمان حجاب، انتشارات صهبای یقین، چاپ پنجم، قم، ۱۳۸۸، ص ۳۰

اشاره دارد و بالاخره آخرین بخش یعنی یازدهم به زمینه‌های تربیت پرداخته است. دکتر قائمی در مقدمه کتابش در مورد زن اینچنین بیان می‌کند گمان ما اینست که در طول تاریخ به دو گروه بیش از دیگر گروه‌ها ستم شده است. زنان و کودکان و ستمدیدگی این دومی تا حدودی مربوط است به مظلومیت آن اولی یعنی زن، هدف این کتاب بیشتر در مورد تربیت دختران چه در زمینه فردی و چه در زمینه اجتماعی می‌باشد و همچنین نقشهایی که قرار است دختران در آینده بر عهده بگیرند مثل انتخاب شغل و خانه‌داری، از نکات مثبت این کتاب می‌توان به فصل بیست و سه با عنوان تربیت و عفت اشاره کرد که نویسنده ابتدا مقدمه‌ای در مورد عفت و بعد ضرورت حفظ عفت و اهمیت آن برای دختران و اقداماتی که باید در این مورد به کار گرفته شود پرداخته است اما موضوع عفت به این گستردگی را در هشت صفحه خلاصه کرده اگر این موضوع برای خوانندگان روشن ترمی شد به امتیازات این کتاب می‌افزود.

۲- کتاب «پرسیمان حجاب» پژوهشی در باب پوشش از دیدگاه قرآن از حجت‌الاسلام و المسلمین آقای حسین مهدی‌زاده که چاپ پنجم آن در زمستان ۱۳۸۸ توسط انتشارات صهبای یقین قم منتشر شده است.

این کتاب در ۲۰۸ صفحه در سه فصل نگاهشده شده است. در این کتاب بعد از مقدمه‌ای در مورد حجاب که برگرفته از آیات قرآن می‌باشد در فصل اول کلیاتی را از بحث حجاب و پوشش بیان می‌کند و در پایان این فصل با پرداختن به این مسئله از دیدگاه قرآن و حدیث آن را مورد بررسی قرار می‌دهد. فصل دوم در زمینه‌ی چادر و جلباب و فواید آن سخن به میان آورده و در فصل سوم که فصل پایانی است عوامل حجاب و بدحجابی و آثار مثبت و منفی این مسئله را با سؤال‌های زیبا و به روز بیان می‌کند و در آخر هم به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری مطالب، با بیان راه کار به پایان می‌رساند. از مواردی که در این

کتاب بسیار به چشم می‌آید طرح سؤالات روزمره به زبان پرسش‌گری است که سائل آن طالب یادگیری جواب آنها است که این حائز اهمیت می‌باشد و از مطالبی که شاید بتوان بعنوان ضعف این مجموعه بیان کرد کلی گویی و بسط این مطالب در مورد سؤالات با جواب‌های کوتاه است که می‌توانست با تشریح پاسخها باعث رونق هر چه بیشتر این مجموعه گردد.

۳- کتاب مسئله حجاب، نویسنده‌ی آن متفکر شهید استاد مطهری، چاپ هفتاد و هفتم، سال ۱۳۸۷، انتشارات صدرا، دارای ۲۵۰ صفحه و پنج بخش می‌باشد. بخش اول کتاب مربوط به تاریخچه‌ی حجاب و در بخش دوم علت پیدا شدن حجاب و بخش سوم فلسفه پوشش در اسلام و بخش چهارم ایرادها و اشکالها و در بخش پنجم: به حجاب اسلامی پرداخته است. حرف نویسنده و گروه روشنفکر و متدین انجمن اسلامی پزشکان این است که ریشه بیشتر انحرافات دینی و اخلاقی نسل جوان را در لابلا‌ی افکار و عقاید آنان باید جستجو کرد. فکر این نسل از نظر مذهبی آنچنان که باید راهنمایی نشده است و از این نظر فوق‌العاده نیازمند توجه است. نویسنده احساس کرده گذشته از انحرافات عملی فراوانی که در زمینه‌ی حجاب به وجود آمده این مسأله و سایر مسائل مربوط به زن و سیله‌ای شده در دست يك عده افراد ناپاک و مزدور صفت که از این پایگاه علیه دین مقدس اسلام جار و جنجال تبلیغاتی راه بیندازند. بدیهی است در شرایط موجود که نسل جوان از جنبه‌ی مذهبی به قدر کافی راهنمایی نمی‌شود این تبلیغات آثار شوم خود را می‌گذارد اما به فضل خداوند فعالیت‌های قلمی این شهید چه در جراید و مجلات و چه به وسیله‌ی این کتاب اثر نیک محسوس داشته، از نکات مثبت آثار شهید مطهری این است گر چه در زمان خاص و توسط استاد به صورت سخنرانی بوده لیکن مؤلف با قلمی روان آن را به مخاطب القاء کرده است بیان شیوای شهید همراه با ذکر آیات و روایات. نگاه دقیق او به جامعه آن روز نشان از تسلط او

بر موضوع دارد. گرچه مؤلف در مقدمه اشاره به این دارد که تمامی مطالب پس از استخراج از ضبط صوت عیناً پیاده شده ولی در برخی جاها اضافی برخی مطالب مشخص است در مسئله حجاب اصطلاحاتی سنگین با توجه به علم و آگاهی وافر استاد ایراد شده که برای همه‌ی مخاطبین خصوصاً در سنین پایین مناسب نیست، باید تحصیلات و علوم انسان احاطه‌ی وسیع داشته باشد تا بتواند مسائل را به خوبی درک کند. در این کتاب فصل‌بندی و عنوان‌بندی زیبایی دارد و ارجاعات و پاورقی‌های آن از منابع دست اول همچون قرآن و روایات می‌باشد که برای محققین جامع و کامل می‌باشد.

۴- کتاب «برای ریحانه» از حجت‌الاسلام والمسلمین آقای محمود اکبری که چاپ سیزدهم آن در زمستان ۱۳۸۳ توسط انتشارات گلستان ادب قم منتشر شده است. این کتاب در ۱۷۶ صفحه که بعد از پرداختن به مباحث کلی و مقدماتی در مورد ارزش دختر در فرهنگ اسلامی و ارتباط و وظایف والدین در خصوص آن‌ها در ۱۰ قسمت مطالب را بیان کرده است.

در این کتاب با کمک گرفتن از داستان‌های شیرین پیرامون دختران و نکته‌های کوتاه و ظریف و زیبا در این زمینه مخاطب را به خود جذب کرده است و شاید همین مطلب از موارد و نکات مثبت کتاب باشد اما نقد وارد بر این کتاب این است که مطالب به صورت پراکنده نگاشته شده حتی فهرست کتاب نیز سازماندهی و فصل‌بندی نشده که تا حدودی استفاده از این کتاب را دشوار می‌سازد.

لذا سعی بر آن شده که به نقش عفت مادر در تربیت فرزندان پردازد عاملی که بیشترین تأثیر را در این مهم ایفا می‌کند و کتب و مقالات معرفی شده به شکل منسجم به این موضوع پرداخته‌اند سعی بر آن شده که نقش عفت مادر، بر تربیت فرزندان با بیانی ساده و روان بررسی و مطرح نماید شاید

خدمتی در شناساندن این مهم، به مادران امروز و فردای جامعه انجام گیرد. عفت ریشه در فطرت انسان دارد و از درون آدمی نشات می‌گیرد. یکی از بزرگترین فضائل انسانی عفت است و هیچ کس در سیر الی‌الله بدون داشتن عفت به جایی نمی‌رسد و در دنیا نیز آبرو و حیثیت انسان در گرو عفت است برهمن اساس آموزه‌های اسلام ناب بر عفت و پاکدامنی، فرزند صالح و شایسته است و هرچه عفاف بیشتر باشد، نقش آفرینی فرزندان به ویژه فرزند دختر در تاریخ بیشتر است.

در قرآن سه سفارش در زمینه عفت که شامل عفت در پوشش و گفتار و رفتار می‌باشد آمده است چرا که این سه بعد عامل تعیین کننده اخلاق و رفتار آدمی است که باز رعایت محدوده و حریم الهی می‌تواند خشنودی پروردگار و سعادت دنیوی و اخروی را کسب کرد و تجاوز از این حریمها عقوبت اخروی را به دنبال خود دارد و از طرفی عوامل مؤثر در عفت جمله: تقویت ایمان، شناخت ابعاد وجودی خود و ارزش مقام والای آدمی، نقش دوستی و معاشرت با افراد با حیا، توجه به برکات حیا و عواقب بی‌حیایی و .... که مادر با شناخت و تقویت آن می‌تواند مؤثر در تربیت فرزندش باشد. مادر به عنوان عامل مؤثر در ایجاد عفت و مراقبت از عفت، از قبیل تولد، بعد از تولد، الگو سازی، تعامل مادر و دختر در عفت و توجه مادر به فرق عفت دختر و پسر و مراقبت‌های سازنده از قبیل: مراقبت اجتماعی، آمد و شد و خلوت‌ها در معاشرت‌ها ابراز محبت، دقت در روابط خود و همسرش، تقویت ایمان و عقیده و توجه به تهاجم فرهنگی و .... می‌تواند نقش موثری در عفت فرزندان خود داشته باشد.

